

En Undersøgelse af Produktionsvilkårene for Smør i Australien og New Zealand. Udført af Centralforeningen af »Tolvmandsforeninger« og større Landbrugere i Danmark. Kbh. 1939. 108 S. ill.

I Vinteren 1938—39 foretog Docent, Dr. phil. Z. D. Lando og Godsejer F. Lüttichau en Rejse til Australien og New Zealand for at studere Produktions- og Markedsforhold for Mejeribruget i disse Lande. Rejsen fandt Sted paa Foranledning af Centralforeningen af »Tolvmandsforeninger« og skyldtes Ønsket om at tilvejebringe det bedst mulige Kendskab til Forholdene hos vore vigtigste Konkurrenter paa det engelske Marked. Naturligvis underkendte man ikke Værdien af det Efterretningsarbejde, der i Forvejen var udført navnlig gennem Statskonsulent S. Sørensens Beretninger og Oversigter i Landbrugsraadets Meddelelser — og ogsaa anden Litteratur har vi jo kunnet drage Nytte af — men med den Udvikling, der havde fundet Sted i de seneste Aar, var det indlysende, at det vilde være af Værdi, om der atter kunde udsendes danske Sagkyndige, som ved Iagttagelse af Forholdene paa Stedet kunde danne sig deres Opfattelse. Krigens Udbrud, allerede inden Beretningen var afgivet, har ændret Forudsætningerne for Undersøgelsen, men selv om Problemerne nu maa ses i en anden Belysning, vil de Oplysninger, som er forelagt, dog vedblivende paakalde vor Interesse.

Undersøgelsens Formaal er opridset af Forpagter August Bech, og i Beretningen behandles derefter Australien og New Zealand i hver sit Afsnit. De to Rejsedeltagere har delt Opgaven saaledes imellem sig, at Godsejer Lüttichau beskriver Landbruget og Mejeribruget i Almindelighed, medens Dr. Lando indgaaende redegør for de markedsøkonomiske Forhold inden for saa vide Rammer, at ogsaa væsentlige Træk til Belysning af Produktionen er medtaget.

Til Beretningen er knyttet et særligt Afsnit, hvori Direktør V. Kronman under Overskriften »England« dels meddeler nogle Hovedtræk af Diskussionen om Interesses modsætningerne mellem det engelske Landbrug og Landbruget i Dominions, og dels ved grafiske Fremstillinger paa en populær Maade illustrerer Landbrugsforhold m. v. i de omhandlede Lande og i Danmark. Meget morsom er en Ide med nogle Europakort, der ved Forskydning i Landenes Størrelse viser deres Betydning for Englands Eksport før og efter Ottawakonferencen.

I et afsluttende Kapitel giver Godsejer Lüttichau Konklusionen af Undersøgelsen, men ikke mindst ved Læsningen af disse sidste Afsnit kan man, fordi Beretningens Indhold i sig selv er saa værdifuldt, ikke frigøre sig for en Følelse af, at Ensartetheden i Behandlingen, Helheden og Sammenhængen i Beretningen ikke har faaet helt, hvad der kunde tilkomme den, enten det nu hidrører fra en for stærk Deling af Opgaven eller fra den Omstændighed, som anføres, at Rapporten kun er en Del af Arbejdsresultatet. Det oplyses, at adskilligt Materiale er stillet til Raadighed paa

En Undersøgelse af Produktionsvilkårene for Smør i Australien og New Zealand. Udført af Centralforeningen af »Tolvmandsforeninger« og større Landbrugere i Danmark. Kbh. 1939. 108 S. ill.

I Vinteren 1938—39 foretog Docent, Dr. phil. Z. D. Lando og Godsejer F. Lüttichau en Rejse til Australien og New Zealand for at studere Produktions- og Markedsforhold for Mejeribruget i disse Lande. Rejsen fandt Sted paa Foranledning af Centralforeningen af »Tolvmandsforeninger« og skyldtes Ønsket om at tilvejebringe det bedst mulige Kendskab til Forholdene hos vore vigtigste Konkurrenter paa det engelske Marked. Naturligvis underkendte man ikke Værdien af det Efterretningsarbejde, der i Forvejen var udført navnlig gennem Statskonsulent S. Sørensens Beretninger og Oversigter i Landbrugsraadets Meddelelser — og ogsaa anden Litteratur har vi jo kunnet drage Nytte af — men med den Udvikling, der havde fundet Sted i de seneste Aar, var det indlysende, at det vilde være af Værdi, om der atter kunde udsendes danske Sagkyndige, som ved Iagttagelse af Forholdene paa Stedet kunde danne sig deres Opfattelse. Krigens Udbrud, allerede inden Beretningen var afgivet, har ændret Forudsætningerne for Undersøgelsen, men selv om Problemerne nu maa ses i en anden Belysning, vil de Oplysninger, som er forelagt, dog vedblivende paakalde vor Interesse.

Undersøgelsens Formaal er opridset af Forpagter August Bech, og i Beretningen behandles derefter Australien og New Zealand i hver sit Afsnit. De to Rejsedeltagere har delt Opgaven saaledes imellem sig, at Godsejer Lüttichau beskriver Landbruget og Mejeribruget i Almindelighed, medens Dr. Lando indgaaende redegør for de markedsøkonomiske Forhold inden for saa vide Rammer, at ogsaa væsentlige Træk til Belysning af Produktionen er medtaget.

Til Beretningen er knyttet et særligt Afsnit, hvori Direktør V. Kronman under Overskriften »England« dels meddeler nogle Hovedtræk af Diskussionen om Interesses modsætningerne mellem det engelske Landbrug og Landbruget i Dominions, og dels ved grafiske Fremstillinger paa en populær Maade illustrerer Landbrugsforhold m. v. i de omhandlede Lande og i Danmark. Meget morsom er en Ide med nogle Europakort, der ved Forskydning i Landenes Størrelse viser deres Betydning for Englands Eksport før og efter Ottawakonferencen.

I et afsluttende Kapitel giver Godsejer Lüttichau Konklusionen af Undersøgelsen, men ikke mindst ved Læsningen af disse sidste Afsnit kan man, fordi Beretningens Indhold i sig selv er saa værdifuldt, ikke frigøre sig for en Følelse af, at Ensartetheden i Behandlingen, Helheden og Sammenhængen i Beretningen ikke har faaet helt, hvad der kunde tilkomme den, enten det nu hidrører fra en for stærk Deling af Opgaven eller fra den Omstændighed, som anføres, at Rapporten kun er en Del af Arbejdsresultatet. Det oplyses, at adskilligt Materiale er stillet til Raadighed paa

anden Maade, men for Læseren bliver det dog en Skuffelse, naar der i Indledningen f. Eks. vækkes en ikke opfyldt Forventning om Redegørelse for Industriens Forhold og Fremtidsmuligheder under Hensyn til dens Betydning for Mejeribruget. Man havde ogsaa gerne i Slutkapitlet set en mere indgaaende Benyttelse af selve Undersøgelsens Resultater i Forbindelse med Bedømmelsen af danske Forhold. Som Konklusionen nu er formet, fremfører den en Række Retningslinjer, som i og for sig alle er af uomtvistelig Betydning, men som for flere Punkters Vedkommende blot ikke hører til det, der har været behandlet i den foregaaende Udredning.

Disse Indvendinger berører som sagt ikke Beretningens Hovedindhold, som er de mange Oplysninger om faktiske Forhold, meddelt enten i *Lüt-tichaus* bredere Fremstilling eller i *Landos* koncentrerede og klare Form.

Blandt de vigtigste af de Forhold, man har undersøgt, er Spørgsmaalet om *Produktionskapaciteten*. Kan den nyere Tids stærke Stigning i Mejeri-produktionen fortsættes? I begge de besøgte Lande kommer man til det Resultat, at vel kan der inddrages nye Arealer under Dyrkning, men at en Produktionsforøgelse dog især maa ske ved en Intensivering af Driften paa de Arealer, der allerede er i Brug. Mulighederne for Udvidelse ad denne Vej er meget betydelige, og det vises, hvorledes navnlig New Zealand er stærkt i Gang med at udnytte dem gennem forbedret Gødskning og Tilsaaning af Græsmarkerne. Ogsaa Foderafgrødernes Udnyttelse forbedres især ved Ensilering i stigende Udstrækning, saaledes at Produktionen kan forøges i den græsknappe Periode, og i de seneste Aar har man ved Hjælp af disse Fremskridt forøget Køernes Ydelse betydeligt, i Australien med 25 pCt., men Produktionskapaciteten regnes at ligge betydeligt højere. Selv med den nuværende Købestand skulde Australiens Smørproduktion kunne forøges med ca. 24 pCt. i Forhold til de sidste 5 Aars Gennemsnitsproduktion. Navnlig i Queensland anser man en stor Produktionsforøgelse paa næsten 50 pCt. for mulig. Rationaliseringen af Dyrkningen, Fodringen og Mælkens Behandling saavel som Fremskridtene i Avlsarbejdet støttes af det Offentlige, undertiden i en meget omfattende Grad som ved Ansættelsen af New Zealands stærkt voksende Stab af Konsulenter, der yder en effektiv Vejledning direkte paa de enkelte Mejerigaarde.

En nogenlunde regelmæssig Udnyttelse af Produktionskapaciteten fra Aar til Aar kan dog for Australiens Vedkommende ikke gennemføres paa Grund af de ustabile Klimaforhold. I alle Egne kan der indtræffe saa lange Tørkeperioder, at store Svingninger i Produktionen er uundgaelige. Baade i Australien og paa New Zealand vil Bestræbelserne for at formind-ske Sæsonsvingningerne blive begrænset paa Grund af de stigende Omkostninger, der følger med Gennemførelsen af den mere regelmæssige Mælkeproduktion.

Angaaende *Produktionsomkostningerne i Landbruget* fremhæves stærkt Betydningen af, at de to Landes Mælkeproduktion er baseret paa en billig Græsning-drift, under Klimaforhold, som tillader, at Kvæget kan gaa ude i det fri hele Aaret. I Forhold til Landbruget her i Landet opnaas derved aabenbare Fordele ved lave Omkostninger ikke blot til Foder, men ogsaa til Bygninger og til Besætningernes Vedligeholdelse paa Grund af Køernes større Sundhed og længere Levealder. Ved stigende Intensivering og navn-

lig ved en eventuel Forøgelse af Vinterproduktionen vil Fordelene formindskes noget, men en talmæssig Belysning af disse driftsøkonomiske Forhold findes ikke. Landbrugsregnskaber har man aabenbart ikke haft til Raadighed, men fra New Zealand siges, at Dairy Industry Commission har udtalt sig for en gradvis Overgang til forøget Vinterproduktion, selv om man ligesom det store Flertal af Landmænd er betænkelige ved Omkostningsforøgelsen. Man erkender, at en Del af det, som en Udjævning vil koste Landmændene, vil indvindes igen af Mejerierne, hvis faste Omkostninger vilde blive forholdsvis mindre paa Grund af Anlæggenes mere effektive Udnyttelse. Kølchuslagrene vilde kunne indskrænkes til Gavn for Smørrets Kvalitet og Afsætning. Blandt Landbrugets Omkostninger er Fremskaffelsen af tilstrækkelig Arbejdskraft i begge Lande et vanskeligt Problem, som søges løst ved en vidtgaende Mekanisering. Malkemaskiner anvendes paa New Zealand til $\frac{3}{4}$ af Landets Køer.

Mejeriernes Omkostninger belyses nok saa udførligt som Landbrugets, og i denne Forbindelse omtales tillige det Arbejde, der gøres for at nedbringe Omkostningerne ved Udjævning af Produktionen paa Aarstiderne, ved Koncentration af Mejerierne og ved en rationel Deling af Oplandet.

Baade i Australien og paa New Zealand er der en Tendens til *Koncentration* af Mejerierne. I Australien er det samlede Antal Mejerier i det sidste Tiaar indskrænket med 8 pCt. Bevægelsen har navnlig fundet Sted i det vigtige Mejeriomraade i New South Wales, hvor Statens Tilladelse kræves for Oprettelsen af nye Mejerier, men ogsaa i andre Egne har den gjort sig gældende og ført til en Udvikling i Retning af større Bedrifter. Smaa-mejerierne har dog stadig deres Betydning i de mest spredt bebyggede Egne, og i nye Landomraader oprettes ogsaa stadig nye Mejerier. Paa New Zealand begyndte Koncentrationen i 1934 ved Statens Indgriben, og i Løbet af 4 Aar blev over 20 pCt. af Mejerierne nedlagt. Ogsaa her kan der være Steder, hvor Beliggenhed og Bebyggelse giver den lille Bedrift sin Berettigelse, men vigtigt er det i alle Tilfælde, at Mejerierne ikke ved indbyrdes Konkurrence om Leverandørerne paafører hinanden Vanskeligheder, saaledes som det i stor Udstrækning har fundet Sted. Særlig paa New Zealand har Staten fra 1936 ved en rationel gennemført »zoning« fastlagt de enkelte Mejeriers Leverandøromraade.

Med Hensyn til de Omkostningsbesparelser, som Koncentrationen skulde medføre, stiller begge Forfatterne sig noget tvivlende, og Dr. *Lando* udtaler, at der ikke paa Grundlag af de driftsstatistiske Opgørelser kan drages nogen Slutning i denne Henseende.

Derimod regnes det for sikkert, at Zoningen i New Zealand har højnet *Kvaliteten* af den leverede Fløde, og dermed har den ogsaa sammen med den øvrige Koncentration og Modernisering af Mejerierne bidraget til den Forbedring af Smørkvaliteten, som har fundet Sted i de seneste Aar. For Australiens Vedkommende har Kvaliteten i de senere Aar vist store Svingninger, og Vanskelighederne skyldes navnlig Manglerne ved Fløden, medens man gennem Modernisering af Mejerierne er langt bedre Herre over dette Led i Produktionen.

Med særlig Grundighed behandles den nyere Tids *Organisation af Smørksporten og dens Reguleringspolitik* med Hensyn til Afsætning og Priser. Udviklingen skildres, siden New Zealand i 1923 og Australien i 1924 første

Gang gennemførte Love, der tog Sigte paa en bedre Ordning af Smøreksperten. Man fulgte til at begynde med samme Retningslinjer i de to Lande ved at overtage Kontrol med Mejeriprodukternes Behandling, Lagring, Afskibning, Forsikring og Salg; man opnaaede væsentlige Fordele ved Afslutning af kollektive Kontrakter vedrørende Fragter og Forsikringer, man standardiserede Mærkningen, og efterhaanden iværksattes et storstilet Propagandaarbejde. Begge Steder søgte man at begrænse Importørernes fob-Køb, som dog endnu omkring 1930 androg $\frac{1}{3}$ af Australiens Smørekspert, men siden er trængt tilbage som Følge af den Modvilje, fob-Handelen havde skabt blandt Producenterne, og den mere indgaaende Priskontrol, den blev underkastet.

Dr. Lando vender sig imod den Opfattelse, at fob-Handelen skulde have Tendens til at skade Producenternes Interesser, selv om ogsaa han deler den Opfattelse, at Konsignationshandelen er naturligt for Eksport over saa store Afstande. Trods alt udgør fob-Handelen endnu 10 pCt. af Eksporten fra Australien, og det sættes i Forbindelse med, at de private Eksportører endnu har en betydelig Andel i den australske Smørhandel, selv om de trænges mere og mere tilbage af Andelsforeningerne. I Australien er opnaaet Resultater med Hensyn til mere regelmæssige Afskibninger og nogen Stabilisering af Priserne.

I New Zealand synes man at have været mindst tilfreds med det, der opnaaedes i denne Henseende, og her gik Udviklingen ikke blot fra Privat- til Andelssalg, men den gik et Skridt videre til Statssalg. Efter et mislykket Forsøg i 1926 gennemførtes den fuldstændige, men ikke helt vellykkede Centralisering af Eksporten i 1934, som helt forbød Importørernes fob- og cif-Køb for egen Regning, men som allerede 1936 afløstes af Statens Overtagelse af hele Smør- og Osteeksperten.

For saa vidt som Reguleringen af Eksporthandelen har medført Besparelser, bedre Priser og øget Efterspørgsel, maa den ogsaa regnes at have virket til at forøge Eksporten eller modvirke en Tilbagegang, men hvor megen Betydning man i denne Henseende kan tillægge de forskellige Faktorer kan ikke siges. Man har imidlertid ikke i Australien og New Zealand ladet sig nøje med de Fordele, der herigennem var opnaaet for Eksportens Økonomi; man har i begge Lande gennemført Foranstaltninger, der gav yderligere Forbedringer, men lagde Byrderne paa Hjemlandet.

I Australien har man Fordelen ved et betydeligt *Hjemmemarked*, der optager rundt regnet Halvdelen af Landets Smørproduktion, og i Beretningen vises, hvorledes Hjemmemarkedets Bæreevne udnyttes til Fordel for Eksporten gennem den frivillige Paterson-Ordning i Aarene 1926—34 i Forbindelse med høj Told. Ved en Afgift paa alt produceret Smør tilvebragtes Tilskud til Eksporten, men da denne steg meget stærkt, blev Tilskudet forholdsvis mindre, og 1934 indførtes den tvungne Ordning med en passende høj Pris paa Hjemmemarkedet og en Kvota- og Udligningsordning, der gav alle Mejerier Andel i de opnaaede Fordele. Det nævnes, at Udligningsordningen har bidraget til Fremme af Eksporten ved at muliggøre Oplagringen af Overskudskvanta og Fremstød paa Markeder paa en Maade, der fordeler Omkostningerne paa alle. Hjemmemarkedet ses at have været i Stand til at bære den forhøjede Pris, men dets sandsynlige Vækst i Fremtiden gaar Beretningen ikke nærmere ind paa.

Paa New Zealand har man maattet nøjes med en mere beskedent Hjemmemarkedsordning, som ikke gør Hjemmemarkedet fordelagtigere end Eksportmarkedet, men til Gengæld fik man i 1936 Ordningen med *den garanterede Pris*. Formaalet var ved Statens Mellekomst at sikre Landmanden mod Markedets Svingninger, men samtidig har man stillet Landmanden i Udsigt, at han vilde kunne opretholde en Levestandard, som svarer til den, der er almindelig i andre Erhverv, og tillige har man paalagt ham at overholde fastsatte Minimumslønninger. Under nedadgaaende Eksportpriser vil denne Plan ikke kunne gennemføres, uden at der stilles store Krav til Statskassen, og honoreres de, kan der saaledes blive Tale om en betydelig Støtte til Eksportens Opretholdelse, men Dr. *Lando* anfører, at man regner, at Ordningen under saadanne Omstændigheder ikke vilde kunne holde.

Blandt de Forhold, Beretningen omfatter, og som kan øve en væsentlig Indflydelse paa Eksportmængden, maa til Slut nævnes Muligheden for *Forskydninger over til andre Landbrugsprodukter*. I de indledende Afsnit gør Godsejer *Lüttichau* udførligt Rede for sit Syn paa disse Spørgsmaal. Afgørende er Rentabiliteten for de forskellige Produktioner, saaledes som den er paavirket af naturlige, tekniske og økonomiske Forhold, derunder ogsaa Statens Politik. Nyanlæg eller Intensivering af Mejeribruget kræver forholdsvis megen Kapital, og de mere ekstensive Hvede- og Uldproduktioner kan derved have et Fortrin. Det fremhæves for Australiens Vedkommende, at Mælke- og Frugtproducenterne, selv om deres Produktion ikke kan maale sig med Hvede- og Uldproducenternes, dog er de mange i Antal og sammen med Arbejderklassen derfor har en Magtstilling, der maa ventes at være en Styrke for Mejeribruget og den dermed følgende Samhandel med England. Om New Zealand siges det, at Regeringen ønsker Handelen med England fortsat og udvidet, og Smørproduktionen regnes af den som den sikreste Produktion til denne Handel. *Aksel Milthers.*

Palle Hansen: Den industrielle Kontoplan. I Kommission hos Einar Harcks Forlag. 1940.

I den af Handelshøjskolen planlagte Skriftrække, kaldet *Regnskabslaboratoriets Skrifter*, er første Bog nu udkommet. Bogen er skrevet af Laboratoriets Leder, Lektor, statsautoriseret Revisor *Palle Hansen* og hedder: *Den industrielle Kontoplan*.

Om dette vigtige Emne er der i de senere Aar talt og skrevet meget i udenlandske Fagkredse. Palle Hansen redegør i sin Bog for nogle af de betydeligere Arbejder, der er fremkommet, saaledes Professor Schmalenbach's grundlæggende Værk: *Der Kontenrahmen*, det af Reichskuratorium für Wirtschaftlichkeit i Berlin udgivne Skrift: *Grössere Wirtschaftlichkeit durch geordnetes Rechnungswesen* samt et svensk Arbejde: *Enhelliga Principer för Självkostnadsberäkningar*, udgivet af Sveriges Industriförbund.

Den væsentligste Del af den nu foreliggende Bogs Indhold har været offentliggjort i Handelsvidenskabeligt Tidsskrift i 1939—40, nemlig som et udvidet Optræk af et Foredrag holdt i 1939 i H. A. Sammenslutningen. Her skal gives en kortfattet Oversigt over Indholdet.